

hírek · közlemények

ELŐZETES ISMERTETÉS EGY PONTOS KIADVÁNYRÓL

Megjelenés előtt áll a "Könyvtári Minerva", a magyar könyvtárak cím- és adattára.

A századfordulón jelent meg az első magyar nyelvű, magyar könyvtárakat és művelődési intézményeket ismertető kiadvány a Magyar Minerva első kötete, melyet egyre nagyobb időközökben további 5 kötet követett. /1/ Hiába írja azonban 1932-ben Gulyás Pál: "adja az isteni Gondviselés, hogy ... a jelen súlyos gazdasági válság dacára is mielőbb napvilágot láthasson." /2/ A további kötetek elmaradtak. A felszabadulás óta is több ízben vetődött fel egy ilyen jellegű kiadvány közreadása, - különösen az 1957. évi statisztikai felmérés tette volna lehetővé, - de megvalósítására nem került sor. Mindössze két kiadványt említhetünk meg, melyek a könyvtárak szűkebb köréről adtak tájékoztatást. /3-4/

1963 év tavaszán kezdte el a KMK a "Könyvtári Minerva" kiadásának előkészítését. Az előkészítő munkák sorába tartozott a kiadvány céljának meghatározása, ebből következően a közlésre kerülő könyvtári kör és adatok megállapítása, a szerkesztés, adatgyűjtés módszertana stb. Több fórum vitája és sokszori átdolgozás után az Országos Könyvtári és Dokumentációs Tanács elvi és anyagi támogatása és jóváhagyása után indult meg a munka. A megjelenő kötet szerkesztésében résztvettek Balázs Sándor, Bóday Pál, Geró Zsoltné, Kéki Béla, Székely Sándor és a sorok írója, mint felelős szerkesztő. A munka első szakaszában a hasonló jellegű kiadványokat tanulmányoztuk át és hasznosítottuk tapasztalatainkat. A 37 átnézett kiadvány ismertetését is közreadtuk. /5/ Ennek alapján készült el a szerkezeti vázlat és a kérdőívek. A szerkesztőség úgy döntött, hogy eltekint a kérdőívek szokásos, mechanikus kiküldetésétől és hálózati szervezés alapján a hálózatot jól ismerő munkatársi gárdára bízta az adatok begyűjtését. E nagy munkát a könyvtárosok széles köre önzetlenül vállalta, amiért itt is köszönetet mondunk. Nélkülük, munkájuk nélkül nem sikerült volna a magyar könyvtárak jelentős részéről pontos, megbízható képet szereznünk.

Neheztette a munkát, hogy mint minden ilyen vállalkozásnál, a szerkesztési időszak elég hosszú és az élet nem áll meg, állandóan változik, fejlődik a könyvtárügy is. Így erre az időszakra esett pl. a vállalatok összevonása és ezzel a műszaki könyvtárügy strukturájá-

nak változása. Nem kell, azt hiszem külön válaszolni azokat a nehézségeket, melyeket a nem egységes könyvtári terminológiánk és statisztikai adatszolgáltatásunk jelentett. A folyóiratok számának megadásánál, évfolyam, kötet, dokumentumféleség egyaránt szerepelt stb. Természetesen a kéredezett adatokra vonatkozóan a könyvtárak egy része azért nem válaszolt, mert az adott szolgáltatás nincs meg könyvtárában, más része viszont nem tudta megválaszolni, mert nem ismerte az adatot /pl. a könyvtár alapítási éve/.

Igyekezünk olyan adatokat közölni a könyvtárakról, melyek tájékoztatást adnak a könyvtár jellegéről, szolgáltatásairól, helyéről a magyar könyvtárügyben. Így pl. az állományadatok hozzávetőleges közlése kerek számokban a könyvtár nagyságrendjéről nyújt tájékoztatást, míg a kurrens folyóiratok és ezen belül a külföldi folyóiratok és ezen belül a külföldi folyóiratok száma szakkönyvtár esetén jellegzetes adat. Bővebb ismertetést azokról a könyvtárakról nyújtottunk, melyek helyi hatókörükön túl nyújtanak szolgáltatást, történetileg kialakult, önálló gyűjtőkörrel rendelkeznek és egyedi funkciókat töltenek be.

A Könyvtári Minerva a könyvtári törvény terminológiáját és besorolását követve a hálózatok betürendjében közli a könyvtárakat. Ezt a részt követi a Nemzeti Könyvtár, majd a hálózaton kívüli könyvtárak következnek betürendben. A hálózaton belül első helyen a központi könyvtár áll, majd a hálózat strukturájának megfelelően következnek az egyes könyvtárak. Így pl. az OMgK hálózatán belül előbb vannak az agrár-felsőoktatási intézetek könyvtárai, majd a kutatóintézeti könyvtárak. Ennek az adattári résznek használhatóságát kívánják növelni a különféle mutatók:

- könyvtárak betürendes mutatója
- helységnévmutató
- névmutató
- gyűjtőkörök- és különgyűjtemények betürendes mutatója.

Külön kell szólnunk a kiadvány második részéről, mely rövid tájékoztató tanulmányokat tartalmaz könyvtárügyünkről, könyvkiadásunk és könyvkereskedelmünkről.

Igy az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanácsról, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtörténeti, Bibliográfiai és Dokumentációs Munkabizottságáról, a Szabó Ervin Körről, a magyar könyvtárak kapcsolatairól a nemzetközi könyvtári szervezetekben, a központi szolgáltatásokról, a könyvtárosképzésről, a Könyvtártudományi és Módszertani Központtól, a könyvtári folyóiratokról, a könyvkiadásról és a könyvkereskedelemlről. A tanulmányok orosz és angol nyelvű változatban is megjelennek, ezzel is szolgálva a külföldi tájékoztatását a magyar könyvtárügyről. A kiadványt bevezető tanulmány pedig összefoglalja 20 éves fejlődésünket és válaszolja jelenlegi helyzetünket.

Már előre is jelezzük, hogy a Könyvtári Minerva aranybánya mindenkinnek, aki hibákat óhajt keresni. Első ilyen nagyszabású vállal-

kozásunk és a nagyszámu munkatársi gárda a megmondhatója, mennyi nehézséggel kellett megküzdenni. A következetlenségeket nem lehetett elkerülni, mert magát azt a kérdést, hogy mi tekintendő könyvtárnak, sem sikerült tisztáznunk. A hálózaton kívüli könyvtárak összeállítására is sok gondot jelentett, valószínűleg maradtak ki intézmények, melyek eddig még fel nem derített könyvtárral rendelkeznek. Ezért már most kérjük a jövődó olvasót, támogassa a következő kiadvány előkészítését észrevételeivel, javaslataival, a hiányosságok pótlásával.

/dr.FARAGÓ Lászlóné/

IRODALOM

- /1/ Magyar Minerva 1-6.évf. Bp. Athenaeum 1900-1932.
- /2/ Magyar Könyvszemle 1931. 105-107.p.
- /3/ Tájékoztató a magyar tudományos és szakkönyvtárakról és szolgáltatásairól. /Összeáll.: Faragó Lászlóné - Jánszky Lajos/ 2.átd. jav.kiad. Bp. 1962.
- /4/ Tájékoztató nagyobb ipari szakkönyvtárainkról. /Összeáll.: Balázs Sándor - Szabolcska Ferenc. Szerk.: Jánszky Lajos/ Bp.1961.
- /5/ Könyvtári Tájékoztató 1963. 1. 1-25.p. - Könyvtári Figyelő.1964. 3-4.sz. 189-196.p.

.....0.....
0

A Szovjetunió Össz-szövetségi Műszaki-Tudományos Tájékoztató Intézetének /a VINITI-nek/ két munkatársa

V.I. Gorkova, a műszaki tudományok kandidátusa,
a tudományos módszertani osztály vezetője, és

E.V. Kijajev, a műszaki tudományok kandidátusa,
a KGST kapcsolatok osztályának vezetője.

"A VINITI tevékenysége, különös tekintettel a nemzetközi együttműködés lehetőségére a műszaki tájékoztatásban" címmel előadást tartott az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban. Elmondották, hogy a VINITI 2500 belső és 22 000 külső munkatárssal 102 ország 64 nyelvű irodalmát dolgozza fel /18 500 féle kiadvány, 87 000 szabadalom, 3000 kötet szakkönyv/. Az Intézet évente 650 000 referátumot /tartalmi kivonatot/ ad ki, és naponta 10 000 előfizetőnek küldik különféle kiadványaikat saját postahivataluk útján.

.0.

A prágai Állami Könyvtár "Új vállalati irodalom" címen minden hónapban, előre meghatározott időben 2-2 napos kiállítást rendez, melyen bemutatja az újonnan beérkezett prospektusokat.

.0.

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ "A tudomány és technika történetéből" c. sorozata 4. számaként megjelent a "A magyar vasutügy" technikatörténeti ajánló bibliográfia. A füzet közel 400 magyar nyelvű szakirodalmi adatot közöl a magyar vasutak történeti fejlődéséről, és tekintettel arra, hogy magyar nyelvű vasuttörténeti bibliográfia még semmilyen formában nem jelent meg Magyarországon, a kis összeállítás nyilván jó szolgálatot tesz a szakembereknek és érdeklődőknek egyaránt.

.0.

Az American Documentation folyóirat Literature Notes rovatában - a szerkesztőség felkérésére - az olvasók által készült könyv- és cikk-kivonatok is szerepelnek. Arra is felkérték a szerkesztők az olvasókat, közöljék velük, milyen könyvek és cikkek szemléjére kíváncsiak.

Az egyes számok az alábbi kategóriák szerint ismertetik az irodalmat:

1964. 1.sz.: dokumentáció /általános/, szakképzés, általános segédkönyvek és információ-források, berendezés- és folyamatleírások, esettanulmányok, tevékenységi /operatív/ problémák és folyamatok, tervezés és kiértékelés, tárgyi elemzés és leírás, az olvasóra vonatkozó vizsgálatok;

1964. 2.sz.: a fentiekén kívül: nyelvi elemzés, kódolás;

1964. 3.sz.: a fentiekén kívül: kézzel működtetett és gépesített rendszerekre vonatkozó esettanulmányok, gépi berendezés alkalmazása könyvtári műveletek végzésére /általános/ adatfeldolgozó berendezés alkalmazása osztályozáshoz, mutatózáshoz és szövegfeldolgozáshoz, különleges osztályozó és mutatózó rendszerek, berendezés- és anyagleírások, a felhasználásra és a felhasználókra vonatkozó vizsgálódások, információs rendszerek és központok tervezése, kipróbálása és kiértékelése.

.0.

A Lengyel Tudományos Akadémia Tudományos Tájékoztatási és Dokumentációs Központja /Osrodek Dokumentacji i Informacji Naukowej/ Tudományismereti Tájékoztató /Przegląd Informacji o Naukoznawstwie/ címen új periodikát jelentet meg. A kiadvány a tudományismeret, a tudomány szervezés és a tudományos tevékenység problémaköréből közli a lengyel és külföldi dokumentumok bibliográfiáját és dokumentációs kivonatokat. A kiadvány periodicitását egyelőre még nem közölték.

.0.

"The Annual International Congress Calendar 1963 edition" /Nemzetközi Kongresszusok Évi Naptára, 1963. kiadás/ a Brüsszelben székelő Union of International Association /Nemzetközi Egyesületek Szövetsége/ kiadványa. A Szövetség 1907 óta gyűjt a nemzetközi összejövetelekről, kongresszusokról, konferenciákról, szünpozionokról adatokat. A Naptár az 1962 decemberében rendelkezésre álló adatok alapján tartalmazza az 1963-1972-ig tervezett kongresszusok következő adatait: időpont, a szervező egyesület címe, a kongresszussal kapcsolatban tervezett kiállítás, a résztvevők várható száma, tervbevétték-e jelentés vagy beszámoló közzétételét, az ezt megelőző konferencián résztvevő országok száma. A kiadványt földrajzi és tárgymutató egészíti ki. Az összeállítás óta tervbe vett újabb kongresszusok adatait s a Naptárban már szereplő kongresszusok adataiban történő változásokat a Szövetség havi kiadványa, az International Association c. periodika közli havonként. Az említett periodika márciusi, júniusi és szeptemberi száma a Naptár és a kiegészítő adatok kumulált tárgymutatójával jelenik meg.

A "The Annual International Congress Calendar, 1964. edition" abban különbözik az 1963. évi kiadástól, hogy a földrajzi és tárgymutatón felül szakmutatóval is el van látva. Ennek első része a nemzetközi kormánysszervek, második része pedig a nemzetközi nem-kormányzati szervek betürendes jegyzékét tartalmazza. A II. rész az alábbi 19 szakterületre bomlik: 1. bibliográfia, dokumentáció, sajtó; 2. valóság, etika; 3. társadalomtudományok, humán tudományok; 4. Nemzetközi kapcsolatok; 5. államtudományok; 6. jogtudomány, közigazgatás; 7. népjólét; 8. szakmák, munkaadók; 9. szakszervezetek; 10. közgazdaság, pénzügy; 11. kereskedelem, ipar; 12. mezőgazdaság; 13. szállítás, utazás; 14. technológia; 15. természettudomány; 16. egészségügy; 17. nevelés, ifjúság; 18. művészet, irodalom, rádió, mozgófénykép, színház, televízió; 19. sport, üdülés. Az 1964. évi kiadás /kétnyelvű: angol, francia/ bevezetésben közöl a Naptárra vonatkozó tájékoztatást.

.0.

A Berliner Titeldrucke füzetei 1964-től nem jelennek meg többé. Helyette nyomtatott címkártyák szétküldésével erősítik meg a tájékoztató szolgálatot. Az érdekelteknek módjukban áll a kártyákat szakok szerint rendezve, folyamatosan beszerezni. Együttal lényegesen meggyorsul a Deutsche Staatsbibliothek új külföldi szerzeményeiről nyújtott tájékoztatás.

/Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1964.3.sz.180-181.p./

.0.

A londoni Robert Maxwell Vállalat Dokumentációs és Ellátó Központja /Documentation and Supply Centre/ könyvtárosoknak, nevelésügyi, kutató- és ipari intézeteknek, valamint egyéni könyvvásárolóknak az alábbi szolgáltatást nyújtja:

435 szakterületről és ujonnan megjelent vagy közeljövőben kiadni szándékolt könyvek és folyóiratok cimleírását akár katalógus kártyákon, akár jegyzékek alakjában. A díjmentes szolgáltatás keretében az új kiadványok következő adatai szerepelnek: teljes bibliográfiai cimleírás - rövid annotáció - jellegzetes és kiemelkedő sajátosságok - a kiadvány közzétételének hozzávetőleges időpontja - a kiadvány ára - a kiadvány tudományos szintjének foka.

"New reference tools for librarians" /Új segédkönyvek könyvtárosok számára/ címen 1964 márciusában közzétette az 1962 és 1963 év folyamán megjelent jelentősebb segédkönyvek, bibliográfiák és könyvtártudományi kiadványok katalógusát. A kiadvány főként az angol és amerikai idevágó műveket tartalmazza, de helyet foglalnak benne a kiemelkedő német, francia, holland, svájci és skandináviai munkák is. Számuk mintegy 2000-re rug.

.0.

A moszkvai Külföldi Irodalom Állami Össz-szövetségi Könyvtára nyomtatott, annotációval ellátott dokumentációs kartonokat ad ki külföldi időszaki kiadványok bibliográfiai, dokumentációs és könyvtudományi cikkeiről. A dokumentációs szolgálat a következő területeket öleli fel: a könyvtárügy szervezete, bibliográfia, dokumentáció, könyvtudomány, tájékoztató munka, állománygyarapítás, állományfeltárás, olvasószolgálat, könyvtárépítés és berendezés, könyvtárosképzés stb. Kb. 100 könyvtári szakfolyóiratot és gyűjteményes kiadványt dolgoznak fel analitikusan. Az egy év alatt referált cikkek száma kb. 1500. A karton a cimleírás mellett a cikk tartalmát röviden összefoglaló annotációt is ad; amennyiben a tartalom a címből is kiviláglik, csak címfordításokat. A megrendelők havonta legalább kétszer kapnak kartonokat.

/Bibliotekar, 1963. 11.sz. 34.p./

.0.

A Baltimore County Public Library /megyei könyvtár/ katalógusai eddig a szokásos könyvtári kartotékkatalógusok voltak. A könyvtár nemrég szerződést kötött a Documentation Inc. /Bethesda, Md./ céggel, hogy kartotékkatalógusai nyomán a cég adatfeldolgozóberendezésével kötetkatalógust készítsen. A kötetkatalógus előállításának indítéka az volt, hogy a megyei könyvtár mint hálózati központ, hálózatának összes könyvtárait el akarja látni saját állományának teljes katalógusával. A hálózathoz tizenhárom fiókkönyvtár, három gépkocsira szerelt mozgókönyvtár és a megye nagyszámú iskolai könyvtárai tartoznak. Hogy mindezeket elláthassák, a kötetkatalógust 200 példányban állítják elő. A kötetkatalógus terjedelme hat kötet lesz. A gyarapodásról, ami havonta mintegy 1200 darabra terjed, folytatólagosan gyarapodási jegyzékeket fognak kiadni. A szerződés szerint a kötetkatalógusoknak 1964. december 31-ig el kell készülniök.

/Computers and Automation, 1964. 11.sz. 40.p./

Az Information International Incorporated /Cambridge, Mass./ információtechnikai gépeket gyártó cég az adatfeldolgozó berendezésekhez egy új kiegészítő készüléket hozott ki, mely dokumentációtechnikai szempontból messzeemenő lehetőségek útjait nyitja meg. Neve Programmable Film Reader /programozható film-leolvasó készülék/. 16 vagy 35 mm-es filmtekercsre, mint adattároló közegre felvett tudományos adatokat, szöveget teljesen automatikusan le tud olvasni és más közegre átírni. Ez a másik közeg vagy papírszalag, amelyen az adatok leolvasható formában szerepelnek, vagy mágnesszalag, melyen mágneses jelekként vannak rögzítve. A filmen levő információmennyiség leolvasását egy mozgó fénypont végzi, és az így kapott jeleket egy fotoszenzitív eszköz detektálja. A detektált jelek azután egy elektromos adatfeldolgozó berendezésbe futnak be, amely vagy mágnesszalagra rögzíti azokat, vagy gyorsleírógépe segítségével papíron szöveg formájában állítja elő. A rendszer rendkívül sokoldalú és bármilyen jeleket le tud olvasni a filmről, csak az átíró számítógéphez kell megfelelő programot készíteni. E programokat a gyártó cég kidolgozta, s a készülékkel együtt szállítja.

/Computers and Automation, 1964. 12.sz. 66.p./

.0.

Új és dokumentációtechnikai szempontból is jelentős készülék - mágneskártyás tárolóval - bővítette elektronikus adatfeldolgozóberendezései periferiális egységeinek sorát az ICT-cég. A mágneskártyás tároló random access működésű, azaz a keresett adatok közvetlenül érhetők el. Ez dokumentációs szempontból azt jelenti, hogy lehetővé válik az ún. inverz /szempont-szerinti/ tárolás, ami a visszakeresés műveletét meggyorsítja. A mágneskártyák 405 x 114 mm méretűek, adatfelvő kapacitásuk 166 400 jegy. A kártyák tartókban vannak; minden tartóban 256 kártya. Nyolc tartó képez egy tároló-csoportot. Ez a minimális tároló-összeállítás, ami egy adatfeldolgozó berendezéshez kapcsolható. Befogadó képessége 340,8 millió jegy. Összesen tizenhat csoport alkalmazható egy adatfeldolgozó berendezéshez. Tehát a mágneskártyás tárolórendszer maximális kapacitása 5,4 milliárd jegy, ami messze felülmúl minden eddigi random access-memóriát.

/Elektronik, 1964.szept. A 33 p./

.0.

A Szovjet Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete kibernetikai gépek felhasználásával kísérleteket végez olyan univerzális fordító gépek szerkesztésére, amelyek bármely nyelvből való fordításra felhasználhatók. A gép a valamennyi nyelvben megtalálható közös törvényeket tárja fel, így jut el a szavak értelmének és összefüggésének megállapításáig.

/Cikkek a Szocialista Sajtóból, 1964.59.sz.30.p./

...0...

0